

Ze závěru si pamatují dojíždání zásob, hustý slejvák v Cluny, a to jak se s bágem ráno po příjezdu plazíme do práce, abychom ušetřili den dovolené.

A to je vše - fotky mám zatím ve foťáku nevyvolané, ze zakoupených plakátů jsme již jeden věnovali a jeden nám stojí nevybalen v ruličce, dovezli jsme také pár pohlednic, zpěvníček, a keramický hrníček.

Co říci závěrem? Takovýchto akcí jen houšť, na více dnů a více společného povídání.

A Michaelovi za organizaci akce vzdávám hold.

Kristýna Farkašová

CESTY DO TAIZÉ PŘES LÉTO (červenec a srpen)

Busem: cestovní kancelář BAKALARI, ČSAD Tišnov, Jungmannova 754, 666 01 TIŠNOV, tel: 549411110, e-mail: ck-tisnov@csad-tisnov.cz, odjezd vždy v sobotu odpoledne, návrat následující pondělí večer = pobyt v Taizé od neděle do neděle, cena zpáteční jízdenky 2990,-
Autem /vlakem: F-71250 Taizé Communauté, Tel. Francie 00333-85-503000

Fax.: 00333-503030, E-mail: meetings@taize.fr, www.taize.fr/sk/index.htm

Cena pobytu: 2,50-4,00 EURO do 30ti let/den; 4,00- 9,00 EURO pro dospělé a rodiny (nocleh, celodenní strava). Platí se při příjezdu v EUR.

Duchovní soustředění

První, co chci říci, je uklidnění – nelekejte se názvu. Na jiný jsme ale nepřišli. Akce, na kterou vás chceme pozvat s Mikulášem Vymětallem je nabídka víkendového soustředění ve dnech 8.-10.9. na chalupě u Vymětalů ve Velkém Újezd u Mšena. Co si pod touto akcí představit? Především - možnost 3 společných dnů. Dopoledne budeme každý sám promýšlet biblický text. Odpoledne společně půjdeme na výlet nebo prostě budeme mít jiný společný program.

Přicházíme s pokusem – snad bude pomoci, možností nabrat síly, soustředit se, promyslet si v klidu to, co promyslet potřebujeme. A pak také možností být prostě spolu.

Takže jste zváni a těšíme se 8. září u Vymětalů.

Jiří Ort

ČESKOSLOVENSKÝ ČTRNÁCTIDENÍK - CZECHOSLOVAK BI-WEEKLY

satellite **1-416**

Published by ABE, P. O. Box 176, Station „E“, Toronto, Ontario, Canada M6H 4E2
www.satellite1-416.com nebo www.zpravy.org

Upozornění: Uveřejněné články nemusí vždy vyjadřovat stanovisko redakce SD

Vydává: Sbor Českobratrské církve evangelické, Praha 10 - Vršovice, Tulská 1

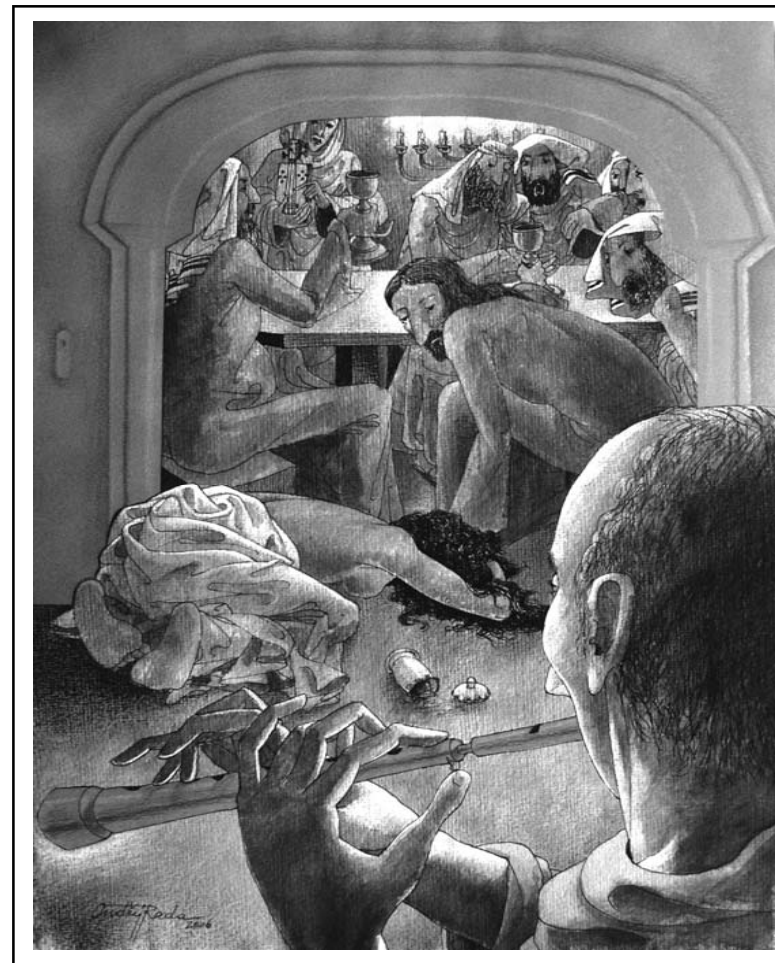
Adresa redakce tamtéž. Tel.: 272 734 010, Sb.mobil: 776 123 320

e-mail: evang10vrs@atlas.cz; <http://vrsovice.evangelnet.cz>

Návrh obálky: Ondřej Rada; Odpovědný redaktor: Ing. Jiří Ort; Náklady na jeden výtisk: 11,50,- Kč

katakomby

Sborový dopis Vršovického sboru Českobratrské církve evangelické

● Ondřej Rada: „Ježíš a hříšnice“ 2006 ●

Červen 2006 - vzpomínky na Taizé

Tu svobodu nám vydobyl Kristus. Stůjte proto pevně a nedejte si na sebe znovu vložit otrocké jho. **Ga 5,1**

Milí přátelé,

krásné je slovo předjaří, není-liž pravda? Už je to ve vzduchu, že příroda bude pučet a my s ní. Leč klimatologové nás v poslední době připravují na pravidelné „bezjaří“. Vlastně i „bezpodzimí“, ale ty plískanice a šedo bychom asi obětovali lehčeji. Prý nás čekají časy, kdy ze zimy rovnou vpadneme do krátkého léta, jež nám pak v čase bývalého podzimu zapadne sněhem. Čeká nás asi všeobecné otužování ducha, duše i těla.

Některé šoky jsou však navýsost zdravé a je dobré si jich dopřát. Mění nám zaběhanou optiku a objevují pro nás zákoutí, kam normálně nedohlédneme. Pro tělo to může být sauna, pro duši Mozartovo rekviem hrané Grónskou filharmonií pod taktovkou eskymáckého dirigenta, pro mého ducha to je vždycky návštěva Taizé, ekumenického kláštera v jižní Francii. Tentokrát se mnou za extázi ducha v ranném máji vyrazila skupinka takřka čtyřiceti dobrodruhů, polovina výzkumníků pak ze sboru vršovického. Nevím, co všechno našli; zeptejte se jich. Možná poví, možná ne, třeba to do slov teprve zraje.

Já jsem se s rozkoší majitele poukazu se třemi křížky znovu ponořil do léčivé lázně církve, která prosta mindráku z neúspěšného ovládnutí řídicích center světa s mužnou trpělivostí nabízí cestu do hlubin výzkumníkovy duše. S teologicky odvážnou vírou tam očekává jakési setkání s něčím, co tisíckrát přesahuje to nejlepší, co může nabídnout i ta nejbrilantnější dogmatická či pastorální teologie, zhuštěná zkušenost církve. Je si jista, že když je člověk pravdivý a naslouchá doopravdy svému srdci, nemůže se nakonec nepotkat s Tím, který se kdysi na počátku nesmazatelně vepsal do jeho srdce. Nestydí se za svou liturgii, ale nepřipisuje jí ani v nejmenším spásnou funkci. Zpěv, modlitba a ticho jsou v ní jen branou na cestu, kterou musí podniknout každý sám, kam s ním nemohou ani jeho nejbližší, natož pak církev. Ta se proto ani v náznaku necítí povinna spravovat jeho svědomí a měřit mu hladinu cholesterolu či tlak. Prostě mu poslouží tím, co umí, a netrápí se tím, že spoustu věcí neumí. Vždyť ona ta Pravda, která tu církev zakládá a nese, není zimomřivá chudinka, co bez péče zajde. A protože to je zároveň Lásky, tak není na světě jediného živáčka, kterého by neměla ráda a skryla před ním tajemství života, co voní věčností, kterému by se nedala poznat, když ji hledá. Tak se ta církev trápí jediným, aby nezačláníla, aby nebrala chuť toužit, hledat a nalézat.

Uf, to jsou ale zpropadeně komplikované lázně, řekne si asi ne jeden laskavý čtenář. No, ono to beze slov je mnohem prostší, ale to zase nemůžete tisknout. Snad příběh naznačí. Jeden z výzkumníků šel ke zpovědi k jednomu

Výlet do Taizé pro mě začal momentem sbalení báglu, se kterým jsem se posléze plazila do práce, neboť jsme jeli tak, aby - my lidé pracující - jsme po práci stihli odjezd a ušetřili tak den dovolené.

Na Zličíně cvrkot, známé i neznámé tváře, děti opouštějící své rodiče, ženy opouštějící své manžely, milé opouštějící své milé...

Cesta busem, nepatří k mým oblíbenostem, ale docela utekla. Něco málo jsme zazpívali, shlédli dokument o Taizé, pak film Muž bez minulosti, u kterého jsme vesměs úspěšně pousínali a páteční ráno jsme již uháněli Francií a dorazili do Taizé.

Tam nás přivítal mladý muž – dobrovolník – rodilý mluvčí, co se češtiny týče. A co se týče mladého muže lze usuzovat, že dobrovolnická práce je v Taizé dosti náročná, neboť vypadal, že by ze všeho nejvíce potřeboval dospát... (*hodně mírně řečeno – pozn.red.*)

Poté jsme se usídlili z části v chatkách a z části ve stanech a rozdělili se také věkově - osoby nad 30 let měly své programy a svou výdejnu jídla a mladí do 30 let zase své teritorium.

Já byla v Taizé podruhé, takže mě již nepřekvapilo vzezení chrámu, jenž zvenčí vypadá jako podlouhlá mírně podzemní garáž, ani dlouhé fronty na jídlo, ani samo specifické jídlo...

Občerstvující pro mě byly zpívané bohoslužby, které jsou jedinečné svou meditační a přitom nijak šroubovanou atmosférou.

Milé a nové pro mě bylo povídání s bratrem Josefem, který nám věnoval nejméně hodinu svého času, a kterému jakožto rodilému česky mluvícímu bylo dosti dobře rozumět. Seznámil nás rámcově se životem v řádu bratří, přiblížil nám jak pojímají v komunitě i některá složitější témata jako je Večeře Páně či odchod bratra Rogera.

Vzpomínám si také na příjemné povídání v náhodném malém uskupení s Magdou Jelínkovou, holkami Fojtů, Matějem Jungwirthem a Jarkem.

To mě mrzelo, že jsme spolu více nemluvili v malých skupinkách o věcech všedních i duchovních, my co jsme přijeli jedním autobusem.

Také jsme šli na krátký výlet do vedlejší vesnice, to již docela v početném množství.

Vděčně vzpomínám na chvíli pohody povídání v zahradě, kde se nás také sešlo, tak kolem deseti.

Cítím potřebu zvolnit v našich životech a trávit spolu obyčejný čas běžnými věcmi.

Jsem ráda, že jsem byla v Taizé, že jsem mohla být s Jarkem, s některými lidmi z Vršovic - krzevá věková rozdělení spíš s těmi mladšími ročníky. Je super, že jsme v Taizé chytili dobré počasí, a tak jsme si mohli za těch pár dnů víc odpočnout.

Recepty 22

Stravování v Taizé

I já bych se chtěla ohlédnout za naši společnou květnovou cestou do Taizé. A to pohledem mojí rubriky o vaření. Stravování v ekumenické komunitě v Taizé je jako mnoho jiných zdejších zvyklostí, ale musím říct že příjemným zážitkem. Dovolte mi tedy, abych o něm něco napsala.

Zkuste si představit, jak nakrmíte najednou třeba 6000 lidí. Nás bylo necelých 2000, proti letním měsícům zřejmě zanedbatelný počet, ale šlo to tak rychle, že si dobře dovedu představit jak to jde při počtu strávníků několikrát větším.

Přítomní do 30 let a nad 30 let se jednak stravují na různých místech. Jídlo vydávají dobrovolníci. Jeden vám podá táč, druhý misku, třetí lžičku, čtvrtý talíř. Další vám na talíř dá jídlo, další nasype třeba sýr. A ještě další vám na táč dá ovoce a poslední třeba sušenku nebo sýr. Musím říct, že někdy jsem nestíhala, jak to šlo rychle za sebou. Jen chleba a vodu si můžete nabrat sami. Najde se několik míst u stolu, ale většina sedí na židli ve stanu nebo pod širým nebem s tácem na klíně.

A jídlo? Bylo dobré, moc dobré. Většinou těstoviny, rizoto, dvakrát také bramborová kaše příjemně kořeněná, nejvíce nám ale skoro všem chutnala směs s kroupami – kroupy, hrášek, mrkev, hodně uzeného masa. Zaslouhou sušenek, ovoce, sýrů u každého jídla byla strava opravdu pestrá.

Nejslabším článkem byly asi umělohmotné misky. Ty byly na pití. Od čaje, kávy i kakaa byly ale dost špinavé. Zvlášť z některých už bylo nepříjemné pít. Někteří z nás to ale vyřešili jednoduše. V místním obchůdku si koupili krásné keramické misky vyráběné bratřími.

Nádobí myjí také dobrovolníci, i na několik z nás vyšla služba. Voda teče do velkých kádí. Z košů se do nich sype špinavé nádobí. Každý vyfasuje zástěru a štetku a vypořádává se s nádobím kus po kuse. A navíc nejvíce rozhovorů v cizím jazyce jsme absolvovali právě při mytí nádobí.

O žádný recept se s vámi dnes nepodělím. Zkuste se ptát, jestli už někdo doma zkusil udělat kroupovou specialitu. Já jsem to ještě nezkusila, i když to v plánu mám.

Marie Ortová

e-mail: ortova
@jabok.cuni.cz

z bratří. Ten si nejdříve vyslechl všechno, co výzkumník vyznal jako hřích, a pak se ho zeptal: A co se ti v poslední době povedlo? Jinými slovy: Jakou květinu jsi nasadil do toho svého humusu? Co ti na něm vypučelo? Nevím, jak pro vás, ale pro mne jsou tohle chvíle, kdy rozumím, proč věřím, proč hledám Toho, koho nikdo nikdy neviděl. Jestli tohle není vanutí Ducha svatého, pak nevím, co to je.

Návrat do reality přišel poměrně brzy. Jeden z účastníků mi po cestě zpět dal nahlédnout do analytického článku o Taizé a Rogeru Schutzovi v jednom renomovaném teologickém časopise. Čím déle člověk četl, tím více se cítil jako člen spolku dobrovolných hasičů, co jen to někde zajiskří, už vytahují hadice a hasí a hasí. Přestoupil Roger ke katolíkům nebo ne? A papeži se to líbí nebo je spíše skeptický? Proboha, co na tom záleží, je snad Bůh katolík nebo evangelík?, vřelo to ve mně. Ale pak to nějak utichlo, časopis jsem vrátil jako závan světa, ve kterém nepotřebuji pobývat. Cožpak ta růže, co snad směla vyrůst na mém hnoji, není mou mnohem důležitější zodpovědností, radostí a nadějí? Tož, léto budiž pochváleno.

Michael Otřísal

Cesta, která pro mě nebyla jednou z mnoha

Cesta do Taizé jsem zažila od roku 1990 téměř dvacet. Týdenní i delší pobyt na tom „burgundském kopci“ je to první, co v každém roce plánuji. Je to pro mě mnohem víc než zahraniční dovolená i víc než duchovní exercicie, nebo než biblický kurs. Především je to mnohem intenzivnější setkání s Bohem i s mým vlastním srdcem, než bych byla schopná vnímat doma. Neříkám, že je tam Bůh vidět nebo slyšet víc, ale mně se tam nějak zbystří zrak i sluch.

Tahle májová cesta byla i pro mě něčím výjimečná. Nejen tím, že jsme cestou poslouchali i zpívali zpěvy z Taizé (což jsem zažila málokdy), nejen tím, že jsme měli možnost vidět krásné filmy o Taizé a o bratru Rogerovi (stává se často, že pasažéři cestovky pořadající cesty do Taizé si prosadí v autobuse film – krvák, který nemá s cílem cesty nic společného). Jedinečná a výjimečná byla pro mě tato cesta proto, že jedu se „svými“, s lidmi z mého sboru. Dlouhou dobu mi bylo líto, že nemám nijak propojené ty dva okruhy mých blízkých bratří a sester – těch ze sboru a těch, které oslovila spiritualita Taizé. Když jsem se před pár lety potkala v Taizé s Michaelem Otřísalem, mluvili jsme také o tom, že mnozí evangelíci u nás mají od Taizé trochu odstup. Většinou jedu v autobuse já a houf katolíků. A i když je mám ráda, připadá mi, že si ekumenicitu Taizé moc neuvědomují a mají tendenci si je přivlastňovat. Proto jsem s oblibou při různých setkáních vždycky zdůrazňovala, že bratr Roger je vlastně evangelický farář a že polovina

bratří je protestantů (katolíky začala komunita přijímat mezi bratry až po dvaceti letech své existence).

Zpěvy z Taizé jsem vlastně poprvé slyšela na „evangelické půdě“, kdy vinohradská mládež zřejmě z iniciativy Jirky Payna zorganizovala několik taizáckých modliteb (někdy v roce 1979 nebo 1980) a tato setkání mě ovlivnila mnohem hlouběji než má vlastní konfirmace pár měsíců poté.

Tahle májová cesta do Taizé byla pro mě výjimečná i tím, že už pár měsíců stojí v čele bratr Alois, který k nám do Československa před revolucí tajně jezdil a pomáhal s organizací duchovních setkání na šumavské chalupě rodiny Kaplanových, kde se podařilo vytvořit podobnou atmosféru, jakou jsme pak potkali přímo v Taizé, když jsme se tam my „šumavští odchovanci“ poprvé po revoluci dostali. Až když jsme mohli srovnávat, bylo pro nás objevem, jak podobného ducha (Ducha?) jsme tam sdíleli.

Bratr Alois má teď těžkou úlohu, protože nemůže, a ani nechce bratra Rogera nahradit. Chce komunitu vést dál – stejně i úplně nově. Moc mě potěšilo, že na burgundský kopec pořád míří ty davy – že se nepotvrdily obavy některých, že síla a přitažlivost komunity v Taizé visí právě na jejím zakladateli. Bratr Roger byl výjimečná postava, o to víc, v jaké skromnosti a ve skrytu žil. Jeden Ital, kterého jsem loni na pohřbu bratra Rogera potkala, mi řekl, že si myslí, že teprve smrtí Matky Terezy, Jana Pavla II. a bratra Rogera skončilo 20. století. Ale komunita žije dál. Bratři jsou sami vděční, jak mnohokrát řekli, že poutníci přicházejí dál a že jim svou solidaritou pomohli překonat tu první dobu šoku z násilné smrti bratra Rogera a hledání nové tváře komunity bez něj. Vryl se mi do paměti kratičký rozhovor s bratrem Lucem (který dříve bratra Rogera vždy doprovázel a podpíral ho do schodů), kterého jsem potkala loni hned po svém příjezdu do Taizé kdesi mezi baráčky – 2 dny před pohřbem bratra Rogera. Pozdravil: „Hello, Hana“, jako bychom se viděli naposled včera a ne před 2 lety, a dodal překvapivě: „CHRIST IS RISEN!“ (Tento pravoslavný pozdrav i odpověď na něj: HE IS RISEN INDEED! – Kristus vstal z mrtvých! Opravdu vstal! se v Taizé zdraví na Velikonoční neděli. Slyšet ho z ničeho nic v polovině srpna a v takové situaci mě dost vzalo.) Neodpověděla jsem ale tradičně – Opravdu vstal!, ale řekla jsem: „Bratr Roger také!“ A šli jsme kousek mlčky. Pak jsem dodala: „Ale pro nás je to zatím neviditelné.“ „Ne, ne“, namítl bratr Luc, „něco je přece vidět. To, že přichází tolik lidí – a všichni jsou tak pokojní!“ Na pohřbu 23.8. 2005 nakonec bylo 11 tisíc lidí – a opravdu byl celý burgundský kopec naplněn pokojem, který nemůže dát svět.

Jsem vděčná, že mí spolubratři a spolusestry mohli něco z tohoto pokoje ochutnat a vím, že si při své příští cestě (už letos v srpnu) ponesu s sebou vzpomínku, jak vás potkávám – na cestě k románskému kostelíčku, u pramene sv. Štěpána, v Chrámu smíření, nebo třeba ve frontě na jídlo. Jsem ráda, že jsem v Taizé byla s vámi.

Hanka Gottwaldová

vyzdvihnout, tedy pokud je dělána s radostí a dobře. Je samozřejmě jednoduché každý den přečíst kousek učebnice a tím skončit, být ale dobrým učitelem vyžaduje notnou dávku kreativity, trpělivosti, sebedůvěry a chuti něco dělat, něco měnit. Nyní jen musíme vyčkat, co přinese dlouho chystaná reforma školství.

Teď ale zpátky k uplynulému týdnu. Dnes jsme tedy jako celý sbor vystoupili s naším tancem, já jsem pak ještě se třema holkama z nejstarší skupiny měla další tanec. Nechybělo ani vystoupení s africkými bubny *djembe*. Kráčela jsem ve stopách mojí mamky a otevřela jsem obchůdek s fair trade zbožím, které jsem přivezla z Vinohrad. Na mém stánku stál nápis: „Kupte zboží z Afriky, dostanete sušenku z Česka“ a „České pivo“. Přislo mi totiž jako skvělý nápad prodávat zlatavý mok z Plzně, představovala jsem si frontu před mým stánkem a pomlaskávající tatínky. Skutečnost ale byla docela jiná, během tří hodin ke mně přišli čtyři tatínci a koupili si tak trochu nenápadně pivo na doma, že tady by se to neslušelo pít. Jiný kraj jiný mrav ☺. S prodejem obchůdkového zboží to bylo jako vždycky, lidé chodili, dlouze se dívali a pochvalovali jednotlivé kousky, po shlédnutí cen se vytráceli. Prodala jsem ale přes polovinu, a tak nemůžu říct, že bych pozorovala, že Holanďani jsou tak šetrní, jak se o nich říká.

Teď už mě čeká jen druhé kolo zkoušek na filosofickou fakultu a poslední seminář v Holandsku, pár dní cestování, pár dní práce a konečně návrat domů. Tento rok utekl jako voda a ještě jednou všem doporučuji udělat něco takového bláznivého a odjet na chvíli pryč. Mně to rozhodně otevřelo obzory a vím, že život může být hodně jednoduchý, když si ho sami nekomplikujeme.

Od příštího roku je EVS (European voluntary service) pro mladé lidi do 30 let.

Z Holandska zdraví

Hanka Jelínková

Děti a konfirmační cvičení

Již nyní bych rád oslovil ty, kdo uvažují o možnosti konfirmace. Tedy ty, kteří by se rádi připravovali ke slavnosti, kdy by se přiznali ke svému křtu, kdy by vyjádřili vděčnost za společenství církve, sboru i touhu v tomto společenství žít. Nový ročník přípravy ke konfirmaci začne v září, budeme se scházet každé úterý odpoledne. Ideální doba od 16 hodin. Rád bych, aby bylo první setkání již 12.9. Celý cyklus přípravy, která bude ukončena konfirmací na první adventní neděli na podzim 2007, budeme moci začít společným víkendem, na který nás zve farář pro mládež, Mikuláš Vymětal, do Hvozdnice v termínu 6.- 8.10. 2006. Rád bych také pozval novou generaci dětí, které už začnou chodit do druhé třídy. Zůstali bychom u středních termínů. Děti tohoto věku je několik a mohli bychom vytvořit pěkné společenství. Těším se na vás!

Jiří Ort

Africký týden v Holandsku

Právě jsem se vrátila z bezmála dvanáctihodinové směny ve škole na momentálně velmi teplém severu Holandska a jsem ještě plna zážitků. Několik měsíců jsme totiž připravovali africký týden a teď to všechno vyvrcholilo velkým trhem se spoustou vystoupení a ještě větší spoustou občerstvení a výrobků dětí.

Abych to vzala hezky popořádku, tak na holandských školách je vždy ke konci školního roku věnován jeden týden nějakému tématu, v předešlých letech to byli například piráti nebo džungle. Tento rok byl speciální v tom, že byl spojen s celoroční sbírkou na jednu školu v Jihoafrické republice. Sbíрка nakonec vynesla 4 300 euro. Nejlepší na celé věci není ani tak suma peněz, ale to, s jakým zapálením spolupracoval celý kolektiv učitelů. Skoro až k slzám mě dojalo, když k nám do školy přišla učitelka afrických tanců, aby učitele naučila jeden tanec a všichni bez výjimky se ozdobili nějakým šátkem a potom neohrabaně (někteří i ohrabaně) poskakovali a vlnili se do rytmu i mimo něj. Samozřejmě včetně ředitele školy, který se, i když odvádí ohromný kus práce, nepovyšuje nad nikoho, ani nade mě, ani nad děti, ani nad paní uklízečku. Potom, když jsme udýchání skončili a dostali občerstvení, házely si paní učitelky do výstřihu kostky ledu a pak se honily po tělocvičně. Když jsem si představila své bývalé “profesorky”, tak jsem si je v takové situaci vlastně ani představit nedovedla. Nechci se tu zabývat kritikou školství, spíš naopak bych chtěla učitelskou práci velmi vysoko

Abiturientský večírek aneb konfirmandí po osmnácti a více letech

Hádejte, která příjmení vévodí historii vršovického sboru v posledních, řekněme, třiceti nebo čtyřiceti letech? Když jsme se před měsícem sešli my, někdejší konfirmandi, abychom se společně potěšili a zavzpomínali, vyplynula ta jména při prohlížení sešitů, kam se kdysi pravidelně zapisoval program a přítomní při schůzkách mládeže. Bývalo to ještě v katakombách v Žitomířské, později v Černomořské... Jsou to Jelínkovi a Pokorných.

Některé z nás v té době, kterou mám na mysli, tedy někdy v druhé polovině sedmdesátých let, možná ještě nevěděly, že se budou jednou jmenovat jinak, hlavně ještě nevěděly, jak. Některé naopak možná ještě netušily, že naopak příslušnost k těmto klanům získají a že navíc pomohou zvětšit počty nositelů těchto příjmení o spoustu dětí. Ale aby to nebylo nespravedlivé, těch příjmení je v sešitech samozřejmě víc a chodili spolu a ženili a vdávaly se ve sboru i jiní a jiné.

Nyní při pohledu zpět nad těmi starými fotografiemi zavládla nostalgie i veselí. Také jsme si ovšem s vděčností a láskou připomněli, že je tomu letos už třicet let, co do sboru tehdy přišel nový kazatel - mladý, vlasatý, nonkonformní Michael Otřisal. Většinu nás, co jsme chodili do mládeže, zásadně ovlivnil, i když nás třeba ještě konfirmoval jeho otec nebo jiný předchůdce. Nesešlo se nás teď ani příliš moc. Vlastně zase z větší části jen to jádro, které už tehdy jezdilo společně žukem

Dnes tu dobu chápeme při zpětném pohledu přece jen jinak a lépe. Sešlo se nás nyní vlastně jen pár Pražáků, někteří už patříme

let pozdějších. O některých alespoň něco víme, jiné už asi nikdy neuvidíme.

Bylo nám spolu dobře a věděli jsme, že tohle kamarádství je zásadnější než ta

na brigády do Herlíkovic, do Tuhaně nebo do Travné. Co jste vlastně dělali předtím, než jsme přišli do mládeže my, ptal se jeden konfirmand z roku 1974 jen o něco starší pamětnice. Taky jste společně někam jezdili? Ne, čekali jsme na vás, až přijдете, zněla popravdě odpověď.

Ani se nechce věřit, že to vše bylo v době normalizace, bývalo dusno kolem Charty a tak...

do jiného sboru, ale přijeli i Jeleni z Valmezu a příslušníci druhého klanu z Kolína a Vraného. Bačus, Nebáčus, Áňa, Tomášovy kytarové songy... Bylo nám spolu dobře. Vzpomínali jsme, kde jsme všude byli, co jsme zažili, kde je konec těm postavičkám z fotek... Některé jsme, pravda, naposledy viděli, když se fotila před dveřmi s roletou před modlitebnou konfirmační fotografie. To jsme byli ještě vlastně děti. Zmizeli ale i mnozí z těch, kteří jsou na fotkách o pár

kamarádství je zásadnější než ta abiturientská z různých škol, kterými jsme prošli, každý jinými. I když jsme se nevidali denně a denně se nevidáme, jsou vršovické vztahy hlubší. Jsou součástí naší identity a bude to tak napořád.

Petr Veber

a prozpěvuje oslavné písně na snoubence, popis některých bitev i řídké užití latinismů a grekismů v textu).

Kniha je psána v populárně naučné formě, tedy nesnaží se být odborným pojednáním o Sókratově životě.

Druhou rovínou románu, je samotný vklad spisovatelův, překračující hranici biografické literatury. Nápadné jsou dvě vedlejší postavy románu – Sókratova žena Xantipa a židovský přítel Abraham:

Fischlova **Xantipa** je moudrá a empatická žena, s níž Sókratés prožil krásné manželství, kvetoucí i tělesnými projevy ještě ve vysokém věku obou manželů. Autor nám zde líčí Sókratovo rodinné zázemí jako velmi harmonické, které je v přesném protikladu s obvykle tradovaným, v němž Sókratés před svou zlou manželkou utíkal z domu na ulici. V románu pak vzniká zajímavý kontrast mezi zdařilým filozofickým manželstvím a popisovanou důvěrou v rodinném kruhu na jedné straně a upadajícím athénským státem, který se projevoval politikařením, napětím mezi občany, strachem a udavačstvím, který v posledku zavínil i Sókratovu smrt na straně druhé. Odpověď na typicky Fischlovskou otázku po smyslu života, který s sebou nese nepochopitelné utrpení, je konkretizována na příkladě nejmladšího, mentálně nevyvinutého Sókratova syna. Autor ji vkládá právě do úst Xantipy: „*A co když nás bozi chtějí právě tím přimět, abychom si ony otázky kladli znovu a znovu a ptali se na smysl věcí vůbec? Co když nám chtějí právě touto cestou připomenout, že jsou nejen v životě každého z nás věci těžké, zlé a neřešitelné, které je však přesto třeba překonat? A ještě něco. Přiznám se ti, že kdykoli o tom mluvíme, cítím, že jsme si bližší, a jsem šťastnější, že jsme spolu. Co když nám říkají, že všechno těžké v životě lze překonat láskou?*“ (s.136-137)

Židovskému obchodníku Abrahamovi je v románu věnováno poměrně málo místa, ale má ústřední roli. To lze poznat i z toho, že se objevuje symbolicky třikrát: Na počátku, uprostřed a na konci knihy. Sókratés je nespokojen s řeckými bohy – příběhy o nich pokládá za snůšku bájí bez hlubšího mravního obsahu, na víře v nich proto nelze zakládat mravnost, protože „*je to pěkná cháska. Podobá se ... společnosti potulných herců pochybné pověsti.*“ (s.19) Setkání s Abrahamem (v judaismu je praotec Abraham současně otcem všech konvertitů) otevře Sókratovi oči pro myšlenku jediného Boha, který je spravedlivý a milosrdný. Ve své obhajobě sice Sókratés ve shodě s Platónovým podáním vyvrací, že by nevěřil v řecké bohy, ale těsně před smrtí nakonec přijme víru v „Boha Jediného, Boha Abrahamova“, který ví, tam, kde my lidé nevíme a nikdy nebudeme vědět. Postava Abrahama je však do románu vložena citlivě, a tak je nakonec poslední kapitola knihy věnována známým posledním Sókratovým slovům, o tom, že je třeba Asklépiovi zaplatit kohouta.

Pravidelným čtenářům Viktora Fischla není třeba knihu ani zvláště doporučovat, čapkovským jazykem i obsahem se román řadí k nejlepším Fischlovým dílům, jako jsou Píseň o lítosti, Dvorní šašci či Kuropění. Naopak volbou nového prostředí i tématu vykračuje autor z okruhů, které knižně již dostatečně zpracoval (otázky smyslu života tváří v tvář utrpení v prostředí českém a izraelském), což pro pravidelného čtenáře představuje osvěžení.

Mikuláš Vymětal

Fischl Viktor, Vy, soudci athénští, Paseka, Praha - Litomyšl 2005, 184 stran

Sókratés svým učením i životem patří k nejinspirativnějším postavám světových dějin. Z českých filosofů zmiňme alespoň Jana Patočku, který se Sókratem důkladně zabýval a jehož život i smrt připomínaly osud Sókratův – Sókratés byl v sedmdesáti letech odsouzen a popraven za kažení mládeže a nevíru ve státní bohy, Patočka ve stejném věku zemřel na následky jedenáctihodinového výsledku komunistickou policií.

Sókratova postava se stala inspirací i pro poslední román Viktora Fischla (1912 - 2006), jednoho z neplodnějších a také nejdéle píšících českých spisovatelů. Zmiňme zde dvě roviny Fischlova románu: Tou první je rovina životopisná a historická: Dílo je koncipováno jako Sókratova biografie, sledující filosofův život a vrcholící jeho obranou řečí při soudu, která v podstatě obsahuje parafrázovanou, poněkud zkrácenou a různými postřehy naopak doplněnou Platónovu Obranu Sókratovu (s.144-160 románu). Podobně jako Platónova Obrana podává kniha idealizovaný obraz filosofa, který převyšuje svým myšlením i etickými postoji politický život své doby, a zkažené poměry se snaží napravit pomocí rozhovorů se svými spoluobčany. Tím přirozeně budí nenávisť mocných, ať je to v době diktatury oligarchie, nebo za demokraticky zvolené vlády. Román líčí vznik Sókratova filosofického myšlení tázáním, zpochybňujícím obvyklý způsob přemýšlení – filosof chodí po tržišti a ptá se občanů. Na jejich odpovědi reaguje dalšími otázkami, a tím je vede k přemýšlení nad vlastními názory. Sókratova síla, s níž přemáhá své protivníky, se ukazuje v pokorném přiznání si vlastní nevědomosti: „*Nejmoudřejším mě nazval bůh proto, že já jediný jsem si vědom své nevědomosti.*“ Toto „vědomí nevědomosti“ je v knize popsáno velmi věrohodně, snad proto, že je jedním ze základních témat i ostatních Fischlových knih.

Sókratés prožívá svůj život v Athénách v době politického úpadku za Peloponéské války i po její prohře. Jedním z téžisť románu je proto vykreslení filosofových občanských postojů – statečnosti a kritické loyality demokraticky zvolené vládě: Přestože Sókratés považuje mírové jednání za užitečnější, než válku, v okamžiku jejího vypuknutí nastupuje bez váhání do armády jako hoplita (těžkooděnc) a účastní se zdoluhavé peloponéské války až do svých čtyřiačtyřiceti let, přičemž je několikrát zraněn. O taktických postupech, s nimiž nesouhlasí, se vyslovuje kriticky, ale zdůrazňuje při tom svou oddanost Athénám i ochotu za ně položit život. Kniha se ovšem nesoustředí na popis dobového pozadí Sókratova života, nýbrž především na jeho život, rozhovory a vztahy s milovanou(!) manželkou Xantipou a několika přáteli (herec Aristos, Alkibiadés, Platón, markytánka Myrthó a Aspasía z Milétu). Autorovo soustředění se na rozhovory a vztahy je ovšem dle názoru recenzenta velmi vhodné, protože díky němu je při četbě čtenáři celý příběh velmi blízký, jakoby se odehrával v jeho současnosti. Příliš barvitě líčení Sókratovy doby by nejspíše přirozeně zatlačilo do pozadí vlastní obsah románu – myšlení hlavních hrdinů. Naopak tam, kde Fischl dává čtenáři koutkem oka nahlédnout do Sókratovy doby, bývá to pohled osvěžující (popis hereckého umění, Aristův proslov o manželství jako vrcholu lidské vynalézavosti, z něhož by se mohli poučit i bohové na Olympu, líčení svatby Sókrata s Xantipou, při níž herecká společnost tančí městem se džbány a kalichy jako opilý Dionýsos se svou družinou

Taizé aneb malá povolební agitka

O Taizé jsem slyšel již mnoho let. Kdysi jsem se zúčastnil pražského setkání Taizé mj. tím, že jsme se starali o maďarské poutníky, kteří byli ubytováni přes chodbu, tenkrát ještě u Jelínků, kteří ale již působili ve Valašském Meziříčí. Pamatuji se, jak tenkrát náš Vršovický sbor při bohoslužbách "praskal ve švech". Kalich i chléb putoval od jednoho účastníka ke druhému. Byl to příjemný pocit.

Mám mnoho známých, kteří přímo v Taizé byli a všichni tou burgundskou vesničkou byli pozitivně osloveni (většina bezvýhradně nadšena). Vždy mi to přílišné nadšení připadalo trochu podezřelé až odrazující a nic mne do Taizé nelákalo, což jen podtrhovalo několik mých českých setkání s "téžáckými zpěvy", kte-

ré mi připadaly pro svoji jednoduchost a neustálé opakování té (většinou jedné) věty nudné a hloupoučké.

A pak už jen představa toho křesťanského "Václaváku" - místočka přečpaného citově labilními náboženskými turisty... a k tomu má zkušenost ze tří německých Kirchentágů, kterým jsem soukromě přezdíval křesťanský Babylon - "Ne, tohle husto to není moje gusto!"

a inspirujícím Duchem oplývajícími prostředím na sebe bez uzardění prozradím, že jsem se přidal k těm nadšencům, kteří se do Taizé vždy znovu chtějí a budou chtít vracet. Tento článek berte klidně jako jakousi povolební agitku (ale jen v pozitivním smyslu slova) - tip na prázdniny. Nevím, koho jste volili („jedna strana je za osmnáct a druhá bez dvou za dvacet“), ale pokud zvolíte pobyt v Taizé, věřím, že svého rozhodnutí litovat určitě nebudete!

Jenže doba se mění a člověk stárne a vyvíjí se, lecos (a nemusí to být zrovna nic životně důležitého) na něj doléhá. Zkrátka někdy se potřebujete duchovně srovnat, hodit všechnen ten chaos velkoměsta za hlavu a odpočinout si. Někomu možná stačí objímat vysočinské kmeny..., ale já jsem sice cítil potřebu být sám, ale zároveň se sborem kam patřím. S lidmi, které znám a které mám rád, ale se kterými pod tlakem povinností není čas se zastavit.

Plně chápu slova papeže Jana XXIII., který řekl bratru Rogerovi: "Vy jste církev". V Taizé se - evidentně díky působení Ducha Svatého - daří úspěšně zapuzovat všechny ty malichernosti, ze kterých se jinde mezi církvemi i jednotlivci staví nepřekročitelné bariéry.

Je mi sympatické, že bratři z komunity v Taizé nežebrají a nepřijímají dary, nerozdíl od jiných řeholních společenství, ale pracují a na všechny své aktivity si sami vydělávají. Co na konci roku zbude, rozdají potřebným.

V ten moment přišla od Pána Boha hozená rukavice v podobě obětavé nabídky Michaela Otrísala, že uspořádá zájezd do Taizé. Tu Boží rukavici jsem zvedl, zanechal rodinu doma (stýskalo se mi strašně) a vyrazil si vyhledat samotu, klid a odpočinek obklopen skoro čtyřiceti lidmi do míst, kde jsem očekával přítomnost několika tisíc lidí... To jsou ty Boží paradoxy! Nyní, po svém prvním pobytu v laskavém

ŘŘ: Říkáte, že vás Bůh neslyší. Ale jednou ze základních výpovědí judaismu je: Elokim šomea tfila (Bůh slyší modlitbu). Hospodin je ten, který je přítomný a který slyší. A když nesplní modlitbu, má k tomu nějaké důvody.

VF: Já vím, že má nějaké důvody, ale nemám nejmenší ponětí, kde začít hledat, kde by ty důvody mohly pramenit a co by mohly být. Nevím, nevím, nevím. Takže chudák Sókratés, který v mé knize stále říká: Nevím, nevím, nevím, také ví, že musí být nějaká odpověď i na tyto otázky.

ŘŘ: Musí být tedy i odpověď i na ty otázky, které zatím nevíme, takže ta odpověď někde existuje. To je velmi zajímavé. Zabýval jste se někdy mystikou?

VF: Nemohu říci, že bych se někdy zabýval. Z mystiky mě nejvíce zajímaly její poetické stránky. Básnické obrazy, které jsou v mystice, jsou snad hlubší, než ve všem ostatním. O tom také ještě nikdo nepsal – a stálo by to za to. V mystice najdeme překrásné věci – např. francouzskou mystickou poezii. Nejvíce mě to zajímalo z tohoto hlediska, nikoliv z náboženského. Myslím, že v mystice je víc estetiky, než etiky.

ŘŘ: Věříte, že člověk svou smrtí nezmizí navždy a že bude nějakým způsobem jeho existence pokračovat?

VF: Já jsem takový polorealista. Do té příhrádky, o níž vím, že nikdy nebudeme vědět, si denně přidávám nové věci. Ale nikdy nic z toho nevyhazuji. Vědět, že to existuje a že jsem se na to ptal, je pro mě nesmírně důležité. A stejně důležité je to, že jsem nenašel žádnou odpověď.

ŘŘ: Ale ta naděje asi zůstává...

VF: Jo, naděje zůstává, ale kdybych měl definovat, co to je naděje, těžko bych pro to našel dost obrazů. Ale v mystice je něco i o naději...

ŘŘ: Letos Vám bude 94 let. Máte recept na dlouhověkost?

VF: Musel bych dost dlouho sedět, než bych ten recept napsal. Jedna z těch věcí je – dělej, co máš rád. Když jsi básník jednoho druhu, nesnaž se být něco jiného. Jsi-li básník jako František Halas, nesnaž se být jako Březina. To byl jiný typ, jiný člověk a jiná podstata. To je jeden z těch bodů, který je pro mě neobyčejně důležitý. Vždy jsem se snažil dělat to, co jsem měl opravdu rád. Možná to nedává tolik lidem – taky mou vinou, protože nedovedu vysvětlit, proč je to pro mě důležité. Jednu nebo dvě kapitoly o tom, jak prožít život, jsem napsal v knize Kuropění. Jenže, to je těžké: Napišete román, a když do něj takovou kapitolu vložíte, máte dojem, že jste příliš rozhoupal lodičku a vyvedl tak svou plavbu z rovnováhy. A na tohle já si hledím dávat dobrý pozor.

ŘŘ: Žel nikdo nežije věčně. Jak se s tím vyrovnáváte?

Já vím, že se blíží ke konci a to se projevuje fyzicky slábnutím. A to je něco, s čím každý z nás musí počítat. Ale neměl by se s tím nikterak nechat ovlivňovat, protože to změnit nemůže. A já naopak – protože vím, že se to blíží, tak jsem vděčnější za každou vteřinu. Za to, že Bůh stvořil svět a že ho stvořil tak krásně. Že nám dává možnost jej spoluvytvářet a přetvářet. Já jsem vděčnější za každý vdechnutí i vydechnutí. A i když jsem už skoro slepej, tak za každou jiskřičku, kterou vidím.

Robert Řehák

kulturní a tiskový attaché na Velvyslanectví České republiky v Izraeli

VF: Zase se nesmí všechno svádět na komunisty. Vidali jsme to třeba i u Sokolů, Advokátní komory, Lékařské komory a jejich prohlášení po té tragédii, v níž došlo v roce 1938, ale i předtím.

RŘ: Dovolte mi se vrátit k filozofičtějším tématu: Jaký je podle vás smysl života? Proč jsme se narodili a proč tady máme na nějakých sedmdesát, osmdesát, devadesát, stodvacet let být?

VF: Myslím, že má odpověď bude rychlejší, než odpověď většiny náboženství: Jsou věci, které nevíme a nebudeme vědět – a na tom nic nezměníme. To je jedna z nich a nic z toho „nevyšpekulujeme“... A tak je zbytečné se tím nějak více zabývat.

RŘ: A co hodnotíte ve svém životě jako to nejdůležitější, co jste vykonal?

VF: Těžko budu posuzovat, co je důležitější, než druhé. Že jsem něco napsal, řekl a vedl určité skupiny nějakým směrem – to jsou všechno důležité věci. V čem jsem to vyhrál více a v čem jsem nebyl tak úspěšný – to je těžko odhadovat a očíslovat, co přijde dříve a později. Nejsem nešťastný, že to nedovedu udělat, protože, jak říkám: Jsou věci, které nebudeme vědět. A těch je velikánské množství. Přesto ani na chvíli nemám pochyby o tom, že tak to chce být, tak to je a tak to bude. Proč? To už nevíme.

RŘ: A k jakému jste došel životnímu krédu?

VF: Je moc věcí, které nevíme, ale je také moc věcí, které víme. Aby v tomhle světě byla legrace. To je něco tak silného, nepředstavitelného, krásného. Člověk cítí, jak je malý a jak často stoupá či slouží, ale sám se do toho nehrne. Pán Bůh však ví, jak ho použít ke své službě. Asi od šestnácti let jsem začal číst soustavně Bibli. Měl jsem tehdy velkého přítele, Jaroslava Šimsu z Akademické Ymky a ten mi dal Kralickou Bibli. Tu Bibli jsem začal soustavně číst a denně jsem se něčemu přiučil. Křesťanských přátel jsem měl spoustu ve všech denominacích, ale zvláště jsem byl v kontaktu s Českými bratry. Tam jsem měl intimní přátele – a vlastně mám dodnes. Ke konci života jsem překládal Bibli a dostal za to čestný doktorát Karlovy univerzity v Praze. Jsem si skoro jistý, že to byla také jejich práce – i když se mi k tomu nikdy nikdo nepřiznal. U evangeliků jsem měl skutečně největší přátele. Je zajímavé, že od té doby, co jsem tu Bibli dostal do rukou, bylo jedno z těch témat, o kterých jsem znovu a znovu psal ze všech stran, téma „Židé a křesťané“. Napsal jsem několik článků, které na to téma vyšly tiskem – a většina z nich vyšla v Křesťanské revui. Jaroslav Šimsa byl šéfredaktorem Křesťanské revue, a ten mě ponoukal k tomu, abych jim tam dal, cokoliv chci napsat o židovství a křesťanství. A já jsem to dělal. Jedná se hlavně o dvě studie ze srovnávacího náboženství – jedna studie byla o tom, co křesťanského již bylo v židovství a co tam ještě nebylo a dostávalo se tam právě přes židovství. Druhá, mnohem pozdější, je právě o Šimsovi, který zahynul za války v koncentráku – o tom, co bylo židovského na Jaroslavu Šimsovi. Je zajímavé, kolik toho křesťanského je už v židovství. Až tu jednou nebudu, myslím, že by se z těchto statí dala sestavit malá knížka. Která by jednak mohla být velice zajímavá a za druhé by možná v leccěms pomohla objasnit věci pro mladé křesťany.

RŘ: Zajímalo by mě, jak jste mohl psát například Dvorní šašky, když jste tu přímou zkušenost s holocaustem neměl?

VF: Jednak jsem měl zkušenost – řekněme – nepřímou. Nevím, kolik desítek lidí z mé rodiny zahynulo. A potom mě ovlivnil monoteismus, který mi velice jasně říkal: Až sem, dál už nemůžeš.

Nejsou mi blízké projevy přecitlivělé náboženské hysterie, jejímiž svědky jsme byli u několika většinou hodně mladých jedinců, nicméně je chápu a ani mi nevadilo, neboť vícero z nás bylo při bohoslužbách v Taizé dost "naměko".

Každý určitě najde v Taizé něco, co nebude 100% ladit s jeho naturelem, ale uznáte, že jsou to oproti hodnotě toho fascinujícím způsobem fungujícího celku zcela nepodstatné věci.

Václavák? Ale jděte! Možná při pohřbu bratra Rogera, kdy do Taizé přišlo přes 11.000 lidí. Vše je ale tak dokonale uspořádané (všude jsou živé ploty, keře a stromy, jednotlivé sekce - místa pro stanáře a baráčky, sociální zařízení), že cca dva tisíce lidí, které tam byly v době našeho pobytu, jsem vůbec nevnímal. V celé vesnici panuje naprosto odlišná atmosféra, než jakou můžete zažít ve vašem všednodenním životě. Kraluje tam jakýsi zvláštní vnitřní pokoj. Denně - ráno, v poledne a večer jsou bohoslužby (vlastně v Taizé zvané modlitba). V rámci ranní modlitby je vysluhována večere Páně - povětšinou s hostií, ale pod obojí.

A hloupoučké písně? Ale jděte! Možná v českém "vydání", ale v Taizé zní mocně jako chorál. Propracované, většinou vícehlasné brilantně zazpívané a prokládané „sóly“ bratří. I hudební doprovod zní jinak. V Taizé hraje většinu písní jeden z bratří na klávesy, které mají věrný zvuk vybrnkávané klasické kytary. Měl jsem pocit, že při každém opakování té "jedné krátké zpívané věty" hraje trochu jinak, jakoby improvizoval, takže píseň přes svoji zdánlivou jednoduchost působila naprosto přirozeně a rozmanitě(!) a navíc 100% splňovala kontemplativní účel, který "téžácké zpěvy" mají zprostředkovat. Ještě musím dodat, že k "východnímu vymýlacímu modlitebnímu mlýnku", ke

kterému jsem je dříve přirovnával, mají zpěvy z Taizé - v Taizé - hodně hodně daleko.

Ani tak u nás - z mého pohledu někdy problematické dvojjazyčné bohoslužby mi v prostředí Taizé ani trochu nevadily (přestože byly ne dvoj, ale X-jazyčné a 3x denně!). Ta jedinečná možnost třikrát za den se ztížit, soustředit se na věci, které nás přesahují, vyjádřit vděčnost, odevzdat Bohu vše, čím žijeme, to je skutečně síla. Je to něco, čemu jsme odvykli. Začnou zvonit zvony a vy jdete do kostela. Mladší sedí nebo klečí většinou na zemi. Zde člověk může plně prožít Holanovo: „...jen klekáme-li, životní velikosti nabýváme...“. Přítomnost několika milých bratří a sester z našeho sboru byla "jen" tím příjemným kořením či třešinkou na dortu vsutku po zehnaného pobytu v Taizé. Současně Taizé = ekumena v praxi. V Taizé zjistíte, že není důležitá příslušnost k určité církvi, protože zažijete radost z toho hlavního, že jste křesťan/ka. Proto mohu společně s „kapitánem zájezdu“ Michaelem Otrísalem vyznat: "Taizé je můj duchovní domov" (alespoň to letošní májové jím opravdu bylo).

VOLTE TAIZÉ!

Ondřej Rada

V Taizé nás laskavě přijal ke společnému rozhovoru i jediný český člen komunity - katolík - bratr Josef

Chudák Sókratés v mé knize stále říká: Nevím, nevím, nevím

(jeruzalémský rozhovor s Viktorem Fischlem)

RŘ: Vydal jste novou knihu o Sókratovi „Vy, soudci athénští“. Dotýká se tato kniha také monoteismu?

VF: Se svým horizontem jsem tak daleko, že vlastně nemohu napsat knihu bez toho. Když jsem se rozhodl napsat knížku o Sókratovi, trápila mě od samého začátku jedna otázka: Proč mě vlastně ten Sokrates tolik zajímá? Když jsem si to analyzoval, tak jsem si říkal: To je chlapík, který žil několik set let před Kristem a jeho jméno je do dnešního dne tak živé, že se člověk musí ptát: Proč? Když jsem se na to ptal sám sebe, řekl jsem si, že je to kvůli podivnostem, které jsou v Sókratově postavě. Jedna velká podivnost je to, že ačkoliv je starší, než Ježíš, zajímala ho otázka víry v jednoho Boha. Sice o tom nic nevíme, ale tak vzdělaný a hluboce myslící člověk jako on, nemohl být bez myšlenek na víru v jednoho Boha. Musel se ptát sám sebe, jak je to možné, a proč zrovna tohle lidi zajímá – a já jsem dosud o tom nic neřekl. To mě zaujalo, a tak jsem se k tomu problému vracel znovu a znovu. Sókratés žije v Athénách kousek od Jeruzaléma, a tak existují styky. V Sókratově náboženství zůstávají ještě různí pábníčkové, z nichž každý má svůj resort (asi jako dnešní ministr). Ale Olymp nebuduje zbožnost. Řecké náboženství jsou příběhy, vyprávěné velice lidsky, o vládní náboženské organizaci, která je resortně rozdělená, a která si vůbec nevšímá toho, že kousek od ní se vyvíjí myšlenka o tolik modernější, o tolik zbožnější, o tolik vážnější, nežli to jejich kupectví.

RŘ: Nezajímá vás Sókratés také proto, že vy sám jste se musel s vírou v jednoho Boha celý život vyrovnávat? Jak se to u vás vlastně vyvíjelo?

VF: Víra v jednoho Boha byl dosti hluboký prvek, který u mě byl od počátku. Otázkou bylo spíše, v jakého Boha? To se u mě převalovalo podle daných otázek. Můj příklad byl velice jednoduchý – byl jsem asi do dvaceti velice zbožný člověk. A má víra byla taková rozhovorová. Já se bavil s Pánem Bohem, proč tak a proč ne onak. Proč je správné to a to není správné. A to šlo až do toho roku, kdy mě onemocněla sestra. Já jsem měl moc hezkou a chytrou sestru, která byla o pět let mladší, než já, a kterou jsem opravdu miloval. Ta dostala leukémií – a jestli jsem se opravdu někdy modlil, tak to bylo tehdy, kdy jsem se neomezoval jen na ty denní rozhovory o všem možném, ale kdy jsem Pána Boha prosil: Uzdrav ji.

To se nestalo, ona zemřela v pětatřiceti letech. Měla v manželství dvě děti. A já jsem tu zůstal s Pánem Bohem, o kterém jsem si myslel, že s ním budu rozmlouvat dál, ale že nemáme společný jazyk. On mě neposlouchá, já z duše o něco prosím a on na to nijak nereaguje. A tehdy nastal obrat v mém náboženském životě. Dále jsem věřil v jediného Boha, takže monoteismu se to nedotklo, ale dotklo se to toho ostatního. A dnes už je těch rozhovorů asi míň, než jich bývalo, protože jsem unavenější. A možná také z toho důvodu, že věci se opakují, protože se vracím k věci, o které jsem chtěl prosit už dřív a k ničemu to nevedlo, tak toho už nechávám. Ale od začátku až do konce je mi jasné, že se bavím jenom s jedním Pánem Bohem.

RŘ: Pracoval jste za války jako sekretář Jana Masaryka. Byl Masaryk věřící člověk?

VF: Jan Masaryk byl věřící člověk. Byl tak původní, originální a skutečně lidový, že si věci formuloval hlavně svou mluvou trochu jinak, než všichni teologové. Ale byl to hluboce věřící člověk.

RŘ: Takže ani není možné, aby sám skočil z okna?

VF: To jistě ne. O tom jsem nepochyboval, ale na druhou stranu jsem si říkal: Všechno je možné. Protože jsem viděl, jak jeho přátelé ze Západu mu nerozuměli a nechápali, proč vstoupil do té (komunistické) vlády. Viděl jsem, jak je neschopný jim to vyložit a jak tím trpěl a jeho utrpení k ničemu nevedlo. Tehdy jsem si říkal: Ten člověk kvůli tomu musí být nešťastný (a on taky byl nešťastný), že snad může ztropit všechno možné. Ale pak vyšly najevo další věci: Karel Steinbach o tom napsal, že Masaryk měl na stole uspávací prášek a Steinbach mu řekl: „Honzo, můžeš si vzít jeden nebo dva. Kdybys vzal třetí, tak čtvrtý už určitě nevezmeš...“ V roce 1990 jsem byl členem izraelské delegace, která obnovila styky s Československem. Tehdy byl ještě ministrem pan Diensbier. Diensbier nám udělal oběd v Černínském paláci. Seděl jsem vedle něj a on mi najednou řekl: Chtěl byste se podívat na ten Janův byt? Já mu na to řekl: Sám bych vás o to nikdy neprosil, ale když mi to sám nabízíte, tak jsem vám velice vděčný a chtěl bych to vidět. On mě sám zavedl nahoru. (Já ten byt znal, často jsem byl u Jana.) V bytě jsem se nechal zavést také do té koupelny. Jan Masaryk byl těžký chlapík, musel vážit jistě přes metr. Pro něj byla skoro fyzická nemožnost vylézt na to okno. Musel by tam vylézt s žebříčkem. Tak jsem viděl na jedné straně toho kolosa, který leze těžce na okno, aby z něj mohl skočit a vedle má prášky, které když spolkne, tak mu to vyřeší všechny problémy, a tak jsem si řekl: To jistě není možné.

RŘ: Generace vašich židovských vrstevníků z Československa má zde v Izraeli většinou k náboženství odstup, který bychom mohli nazvat sekularismem.

VF: Jedná se o dosti starý jev. Začalo to někdy koncem předminulého století.

RŘ: David Flusser se domníval, že to byl následek už bitvy na Bílé hoře a následné protireformace...

VF: Protireformace? To je možné. Ale Židé v době protireformace neměli dost politického myšlení. To osvobození od všeho bývalého přišlo mnohem později, až v roce 1848. Odvrat od náboženství, od víry nebyl obecně židovský jev. To byla všeobecně společenská záležitost a u Židů k tomu docházelo v rámci tohoto jevu a mělo to u nich specifické emancipační znaky, které u nežidů neexistovaly, a o to to bylo silnější.

RŘ: Ptám se na to, protože mi připadá, že díky této emancipaci byli čeští Židé nesmírně tolerantní. Židé, které znám, a vyrůstali v První republice mi říkali, že nikdy neměli problém, že by jim někdo nadával, že jsou židovského původu, a naopak měli výborné vztahy s křesťany.

VF: To je – i není pravda. Je to pravda, když se vezme na jedné straně Československo a na druhé straně mnoho evropských zemí. Ve srovnání s Německem, Rakouskem, Maďarskem a Polskem, ale i s Francií, Itálií, zeměmi velkého formátu v Evropě, Československo bylo opravdu vzorové. Je však otázka, zda se to smí řešit srovnáváním, nebo zda to vyžaduje ještě jiný pohled. Když se na to hledí jen v Československu, tak jsme to například hrozným způsobem viděli...

RŘ: Třeba proces s lidmi kolem Rudolfa Slánského?